

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกร จังหวัดแพร่

ชื่อผู้เขียน นางสาววรรณุช แก่นกล้า

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อวรรณ โอภาสพัฒนกิจ	ประธานกรรมการ
ดร. พรชัย ปรีชาปัญญา	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ กฤษิน ศรีมงคล	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วราภา คุณาพร	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไข/ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่วิจัยอยู่ในชุมชนพื้นราบและที่สูงใน ตำบลบ้านเวียง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำรวจข้อมูลด้านลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของพื้นที่ และการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนเงื่อนไข/ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำของเกษตรกรมี 11 วิธีคือ 1) การทำนาแบบขั้นบันได 2) การปลูกพืชหมุนเวียน 3) ระบบเหมืองฝาย 4) การบำรุงดิน 5) การไม่ใช้สารเคมี 6) การใช้ซากพืชคลุมดิน 7) การปล่อยหญ้าช่วยยึดดินนา 8) การปลูกพืชขวางความลาดเท 9) การปลูกหญ้าแฝก 10) การเผาซากพืชในแปลงเพาะปลูก และ 11) การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำและต้นไม้

เงื่อนไขที่เกษตรกรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ รองลงมาคือเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ส่วนปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

Thesis Title   Indigenous Knowledge of Farmers on Soil and Water Conservation,
Phrae Province

Author   Miss Woranut Kaenkla

M.S. (Agriculture)   Agricultural Extension

Examining Committee

Asst.Prof. Dr. Avorn Opatpatanakit	Chairman
Dr.Pronchai Preechapanya	Member
Assoc.Prof. Katin Srimongkol	Member
Asst.Prof. Warapa Kunaporn	Member

Abstract

The objectives of this research were to study farmer's Indigenous knowledge on soil and water conservation, conditions and factors that contribute to the practice of such indigenous knowledge, and to identify appropriate approach to soil and water conservation. The research site was lowland and highland communities in Tumbon Ban-Waing, Ampur Rong-Kwang, Phrae Province. The data was collected by questionnaire to explore socio-economic aspects and interviewing for farmer's Indigenous knowledge and approach to soil and water conservation.

It was found that there were eleven approaches based on indigenous knowledge for soil and water conservation. These approaches were Terracing Paddy, Crop Rotation, Traditional irrigation system, Crop residue addition, Non chemical use, Mulching, Grassy Paddy Bund, Contouring, Vetiver grass strip, Crop residue burning and Head watershed conservation

The study also illustrated that physical features of the land and economic situation were the main conditions contributed to soil and water conservation practices. Additionally, ancestor's belief was also found to be the important factor.